

Teater.

Hooaja avang „Estonias.“

„Mazepa“ 10. IX 38.

R 159
120 s. 38

Puškini poeemis „Poltaava“, mis on „Mazepa“ libreto aluseks, esineb Mazepa põlatud äraandjana Peeter I suhtes. Tema sõprus Kaarel XII-ga on poeemi järgi taunitav. Poolehoid on siin Peetri ja temale ustavaks jäänud inimeste päralt. Seda venelase ja Suurvenemaa ideoloogia seisukohalt. Meile, eestlasile, aga oli Peetri toores rusikas ja jõhker kand ühenduses tema rüüste- ja röövbandedega üks kõige mustemaid, kurvemaid, jubedamaid ajajärke. Meile oli Peeter I needuseks. Meie poolehoid pigem kuulub Kaarel XII ja ta mälestusele. Seega ei ole „äraandja“ Mazepa meie silmis hukkamõistetav seikleja, vaid omaaja poliitikamees ning meie vaenlase vastane. Nõnda tekitab vastolusid ooperi tendentsi ning ta mõningate kujude ja meeloolse vaataja ajaloolise mälestuse vahel. Neil tingimustel meie inimest kõigele kaasaelama panna ning meie tundeile ooperi idee suunas mõjuda, nagu olevat lavastaja soov (eelkirjutuste järgi), on õige raske. Meil tuleb võtta seda ooperit tinglikult, kui ettekäänud Tšaikovski muusika kuulamiseks. Meil tuleb unustada ajalugu ja oma minevik, tuleb püüda aju sulgeda ja üksnes kuulamine avada — ainult muusikale.

Need öleksid ooperi jälgimise eelmõtted. Etendusel aga märkub, et Puškini „Poltaava“ on libretisti poolt õige ära lahjendatud. Selle libreto alusel öleks õigem ooperit nimetada siin enam esile toodud Kotšubei, Mazepa vastase nime järgi. Puškini Mazepast on jäänud karakteri osas kahvatu vari. Ettekandest me ei saanud ka mitte Mazepast peakuju: ei imponeerinud, oli kuidagi jõust ning iseloomust, rühilt ja olekult puudulik. Ning kogu lugu — libreto süül — kandis mingi eraasjanduse ilmet, mitte kuigi tugevat sündmustiku pilti ega atmosfääri.

Välja on selle ooperi esietendus kuulutatud hooaja avanumbriks. Ohtul aga selgus, et sellega siiski üritati täheldada teatrihoone 25 a. juubelit: oli rohelisest pidudekoratsioonist, oli kõrget publikut, lava ülaääre küljes säras rooma kakskümmend viis ja enne etendust esines laval teatri direktor sündmusekohase, fassaadika kõnega, millele järgnes hümn.

Väljakuulutatud juubelietendus see ei olnud, kuid tegelikult tahtis olla.

Lavastusele olevat kulutatud erakordne summa: 3000 kr. Et see etendusele eriliseks väärtuseks tulnuks, ei saa just ütelda. Jatkus ju küll siidi kasakate püksteks — kuid tõelised kasakad eelistasid kalevit. Need siin tundusid bu-duaarikasakatena.

Lavastuses taoteldi realistlikku joont — kuid äkitselt Poltaava lahingut kujutava muusika „nähtavustamiseks“ paiskus ooperisse pala hoopis teist, võõrast ning stiililt sidumatut mängu — lahingutantsu anti mingis Joossi „balleti“ stiilis. Joossi laad ei ole üldse nii suur kunstiline väärtus, et seda meil

maksaks matkida. See on pigem kunstlik kui kunstiline. Siin aga, kus eelnenud tegevuse käigu realismis oli mindud nii kaugele, et tapastseenis tõepoolest näidati kohutavat tohutute kirveste langemist (kirvega tapmist laval harilikult ei näidata), ja äkitselt see pantomiim sümboolika — see ei kõlanud kokku. Iseenesest aga kõnealuse tantsu teine pool, too lippude käsitlemine oli väga efektikas ja sobinuks iseseisva tantsuõhtu divertisment-umbriks hea ja leidliku kompositsioonina — pealegi oldi ses osas tervitatavasti „lahti joossitunud“. Teine tants „Hopak“ tubli.

Kotšubei traagilist rolli kandis K. Viitol vanglavaatuse suure ekspressiivsusega, kutsudes välja aplause. Hästi mehiseks esines K. Ots noorsangari Andrei rollis. O. Tiedeberg Mariana vastav nõutud kujule.

Üldiselt võttes: ooperis tuli elust ja elevusist puudu. Dekoratsioonidest Ukrainas maastik levitas kauguse ja õhulisuse meeleolu.

Dramaturgi puudumine andis end tunda. Tõlkest torkas kõrva (palju läheb ju lauldes kaotsi) sureva Andrei „andesta“, kuna mõeldav öleks siin „ela hästi“; vene keeli on ju mõlemad „prostit“, „proštšai“, ja Andreil ei ole tõepoolest midagi andeks paluda...

Mazepa ning Korssakov on mõlemad programmilehel kirjutatud lihtsalt s-i kaudu, vahe on aga häälendamises suuresti ilmne. Ja miskipärast on Tšaikovski eesnimi trükitud „Pjotr“ Peetri asemel. Järjekulpselt peaks trükkima ka „Pjotr I“ Peeter esimese asemel. Viimane aga on laotud: „Peeter“ ja pealegi „Suur“. Aeg öleks juba loobuda Peeter esimest nimetamast „Suureks“ —

ega selle „m keegi enam üle 20 a. Eest narhistide ja ulatu.

Maja välj raske.

Märkmeid „Mazepa“

Ooperihoos tuli etenduse zepa“, mille kin poeemi komponisti t val, mis on süžeedel, na „Padaemand“ hem populaar mata, et oop tiline, ja traasikas küllald on sellest oop Maria hällila lupartiid on Mazepa, Kot V. Veikat, E Loona ja K. seid võimeid

Lavaliselt zepa ja Ma veenvad, olg mängus ilme anda. Vaata suurte kulu hoolega läbi kanne tugev ja koor olid mõjukamalt,